

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՉՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԲԱԹ 2 ՅՈՒՆԻՍԻ 1854

ԹԻՒ 471

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 2 ՅՈՒՆԻՍԻ

Տրապիզոնէն կը գրեն 'ի 23 յունիսի :

Այժմ փաշային Լուսաֆանի և Կարսի բանակին լուրերը այսօր կը ծանուցանեն՝ ձեզի . Լուսաֆան 9ին Իզմիրէն 6 ժամ մօտ եղած պատերազմէն ետքը , ուր տեղ շիւսէին պէյը մեռաւ , Այժմ փաշան լուր առաւ Լիւթրոնիքօք զօրապետին վրանին յարձակուելու պատրաստուիլը . միւս կողմէն Կարսի զօրաց բանակէն եկած գիրքը կը ծանուցանէր թէ , սպարապետ Օւարիֆ Սուստաֆա փաշային լուր եկեր էր որ Բիւթանիսի Ռուսաց զօրքը հրաման ընդունելու է Իզմիրէնէ և Լիւթրոնիքի վրայ երթալու . ուստի խոհեմութիւն էր Իզմիրէնէ գիրքը թողուլ , և առաջի գիրքերը դարձեալ բռնել Զիւրիք սուէն սկսեալ աստիճանաբար մինչև Իզմիրէնէ մօտ . Լուրերը Այժմ փաշային առած ծանօթութիւնները՝ Կարսէն եկած լուրերը կը հաստատեն . ուստի հրաման տուաւ 10 գունդ կանոնաւոր զօրաց որ ետ դառնալ սկսին , որոնք անմիջապէս ճամբայ ելան և հանգստութեամբ Զիւրիք ուս հասան . Այժմ փաշան անկանոն (պաշտ պօղոս) զօրաց , բեֆֆֆերու և 5 գունդ կանոնաւոր զօրաց հրաման տուաւ , որ երկու օրէն ետքը ետ դառնան և Զիւրիք սույի և Իզմիրէնէ մէջտեղը կարգաւ գան առաջի գիրքերը բռնեն : Ռուսերը Այժմ փաշային զօրաց դարձին առաջին շարժումը իմանալով , փութացան ցին իրենց քաղաքը և Զիւրիք սույի և Իզմիրէնէ մէջտեղը եկան , և յունիս 16ին պաշտ պօղոսի և բեֆֆֆերու վրայ յանկարծ հասան , նոյն ատենը որ անոնք ետ քաշուելու վրայ էին . Ռուսերը 10-000 հոգի էին և 12000 հոգի ալ Սիւնիքէն , Իմէրիթի և Վրացի ունէին հետեւելին՝ անկանոն զօրքերը ձախալողով՝ չլրցան դէմ դնել թշուառոյն : Իսկ հինգ գունդ կանոնաւոր զօրքը մեծ քաջութեամբ և դործունէութեամբ պատերազմեցան : Կուրս սաստիկացեր էր երբ սպարապետ Այժմ փաշան և Պադուսի կառավարիչ հաճի Լիւթրոնիք փաշան այս լուրը առին . թէպէտ Խիւսի պատերազմին

դաշտը հասան բայց առանց զօրք բերելու հետեւին , (վասնզի անհնար էր որ 10 գունդ կառնաւոր զօրքերը պատերազմին դաշտը ժամանակին հասնէին և օգնէին անոնց) միայն Այժմ փաշան հրաման ըրեր էր , թէ որչափ կարելի է շուտով 12 մեծ թնդանօթ կառքերով հոն բերեն . Այժմ և Լիւթրոնիք փաշաներուն ներկայութեամբ յիշեալ հինգ գունդ քաջ զօրաց սիրտ տուաւ դիպարաբար պատերազմելու ընդդէմ քառապատիկ աւելի զօրաց , առանց թնդանօթի և հեծելազօրի այնպիսի բաց տեղ մը : Հաճի Լիւթրոնիք փաշան երկու տեղէն սաստիկ վիրաւորուեցաւ , և Այժմ փաշան ձախ բազուկը թեթեւ վերք մը ունեցաւ և իր տակի ձին սպաննուեցաւ . 5 գունդ զօրքը բարեկարգութեամբ ետ քաշուեցան 1000 հոգի մեռած և 1000 հոգիէն աւելի վիրաւորուածով . թշուառոյն վնասն ալ գրեթէ հաւասար եղաւ : Իմէրապարտ շատ ուշ հասան 12 հատ թնդանօթները և պատերազմին մասնակից չեղան :

Այսօրային յունիս 23 ամսամասով կը գրեն թէ Լիւթրոնիք փաշան գունդ մը գրեթէ 10-000 հոգի բաղկացեալ զօրքով Բալապարայէն , ուր տեղ կատարելապէս նուաճեր էր զՅոյները , յաղթական հանգիսիւ եկաւ , բերելով իր հետը բազմաթիւ յունաց գրողներ , թնդանօթներ , զէնքեր և այլ ազգամոթներ , ձիեր և ջորիներ , քանի մը բեռ դրամ և 500 գերի , որոց մէջն է և զօրապետ հաճի Փիթրոն :

Նոյն քաղաքէն 26ին կը գրեն թէ , Լիւթրոնիք փաշան յանկարծ իր զօրքով առկց ճամբայ ելաւ մարդու չմագուցած իր ուր երթալու . իրեն այցելութեան գացողներուն յոգնած ըլլալը պատճառ բռնելով չնդունեց , որ ժամանակ չկորսնցուցած երթալ իր սկսած գործը ընցընէ և առդիս անդին մնացած Յունաց տաւաղները հալածէ բնաջինջ ընէ : Լիւթրոնիք կը կարծուի թէ Լիւթրոնիք , ուր 3060 յոյն կան , որ թէպէտն հնազանդելու են , կրնան , բայց իրենց բուն դիտաւորութիւնը կոսկածիլ է :

Լիւթրոնիք յունիս 5 (Ն. Տ.) կը գրեն թէ ,

Թոն թագաւորին մասնաւոր խորհրդական Սիւլանդանտը Սուլիսի գնաց . նմանապէս Սիւլանդանտը Պալիէրայի դեսպանը , որ իր կառավարութենէն ետ կանչուած էր :

Լորտ Ղոհն Ռասէլին մասնաւոր խորհրդոյ նախագահութեան իշխանութիւնը տրուելէն ետքը , յունիս 14ին Լոնտոն քաղաքէն վերադառնալով խորհրդարանին անդամ ընտրուեցաւ . ուստի իրեն գրուած քանի մը տեղական գործերուն իրաւանց վերաբերեալ խնդիրներու պատասխանելէն ետքը , շնորհակալ եղաւ պատուական ատենախօսութեամբ մը զինքը ընտրողներէն . որուն մէջ սաստիկութեամբ մեղադրեց Ռուսիոյ իշխանաւորութիւնը , և ջերմ խօսքերով անգղիական գաղղիական նիզակակցութեան օգուտներուն վրայով խօսեցաւ : Հետեւեալ Ռոմէր փաշային քաջութեանը ևս գովասանութիւններ ընելով՝ վերջ տուաւ բանախօսութեանը հետեւեալ յօդուածով .

«Նիկէ գատ» պատերազմէն ետքը հաշտութիւն կու գեմք , հաստատ տեղական և պատուաւոր հաշտութիւն : Իմ կողմէս տարորինակ կարծիք պիտի սեպուի . և իմ պարտաւորութիւններէս պակասութիւն մը , թէոր ըսելու ըլլամ ձեզի թէ կառավարութիւնը որ պայմաններով եղած հաշտութիւնը հաստատ , տեղական և պատուաւոր պիտի համարի . սակայն այս այնպէս խնդիր մըն է , որ միայն Նիզակական կառավարութեանը չվերաբերիր , հարկ է որ այս բանին համար մեր նիզակակց գաղղիացուց կայսեր հետ խօսակցինք , և միւս տերութեանց հետ . թէոր միւս տերութիւնը , ինչպէս որ վստահ եմ , կըմիաբանին մեր հետը Լիւթրոնիք անկախութեանը համար եղած վեճին մէջ : Բաց յայտնաւնէ աս հաշտութեան պայմանները պատերազմին բաղդէն կախեալ են , որոնք պիտի ունենամք Ռուսաց զօրաց դէմ : Ի վերջոյ այսր ամենայնի արդէն այս կրնամ համարձակ հաստատելու ձեզ թէ մինչև որ ապագային երաշխաւորութիւն չառնենք՝ զէնքը վար դնելու չենք (սասիկ ծափաւարութիւն) վստահել այսքան մեծ պատրաստութիւններէն ետքը , և Ռուսիոյ դիտաւորութիւնը ի

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՓԻՒՐՏԻՒՆՈՒԹ

ՀԵՏԱՔՐԲԱԿԱՆ ՊԵՏԱՌՈՒԹԻՒՆ

Լուսաֆանի մէջ եղած բանաստեղծներուն շատերը Պարսկաստան կը ծնանին , ուր գրեթէ ամէն տեղ անթիւ և անհամար բանաստեղծներ կան , որոնք ամէնեւալ չքաւոր ըլլալով իրենց բնած բանաստեղծական երգերէն ապրուստնին կը ծարեն պարգևներ ընդունելով : Ասոնք ոչ միայն տերութեան երեւելիներէն ու հոյրենակից հարուստներէն պարգև կառնուն , այլ նաև օտար ազգի տերութեանց պաշտօնատար ու աստիճանի տէր եղող մարդիկներէ՝ մանաւանդ այս ետքիններէն երբոր բան մը յուսալու ըլլան առնոց աստիճանին ու պատուոյն նայելով , այնչափ ետեւ կը լրան ու ձանձրութիւն կուտան անոնց (թէպէտև աղէկ գիտեն անոնց տհաճութիւնը ու այն լեզուին մէջ տեղեկութիւն չունենան) : Մինչև որ բան մը փրցունեն անոնցմէ :

Այժմ Լուսաֆանի պարոն Յովհաննէսը Պարսկաստանի վրայ յայտնեց անոնցմէն , ու Պարսկէք Արաբացուց մեծ աւելիւ Ֆիւրսիզ կըսեն , ուսկից ետք է այս անոնք ու կը շանակէ Դրսիս :

տանի վրայօք գրած պատմութեանը մէջ կը յիշէ թէ այսպիսի երեւելի բանաստեղծ մը յիսուս մըն հեռաւորութեամբ քաղաքէ մը եկաւ իրեն նուիրելու այսպիսի գեղեցիկ ու ոսկեղոծ գրերով զարդարուած երգի տետրակ մը : Լիւթրոնիք քերթողներուն շնորհ բանաստեղծութեանց մէջ ամենէն յարգին ու ընտիր Տիւլիք ըսուածներն են , կամ թէ՛ ըսենք հոգեւորական նիւթերու վրայով շնորհած երգերու հաւաքումներ . միացողները յատկապէս շնորհած են 'ի գովութիւն առաքելութեանց , իմաստութեան և բարեգործութեանց , և այնպիսի մարդոց նուիրուած՝ որոնցմէ առատորէն պարգև կընդունին , շատ անգամ ալ վերադառնալով իրենց կը յիշեն իրենց առ բարեկարգ ունեցած շնորհակալութիւննին ցուցունելու համար : Պարսկաստանի հոգեւոր ու երեւելի բանաստեղծներն են Դիւրաւիզի , Նիզամի , ու վերջապէս Թոնիքը : Աստի , Հաֆիզ , Սուլէյմի , Լիւթրոնիք , քնարերգական բանաստեղծութեան ու հաւատոյ խորութեան . և այս վերջին տեսակը մինչև հիմա կը մշակուի Պարսկաստանի մէջ :

Լիւթրոնիք բանաստեղծներուն մէջ ամենէն երեւելի ու հոգեւոր Դիւրաւիզին է , որ Հոմերոս Պարսկաստանի կըսուի , ասոր բանաստեղծութեան մէջ գովութեան արժանի ու ամենէն երեւելի

Հանաժե թագաւորական գիրք ըսուածն է , որն որ օտարազգի բանաստեղծներուն ընտիր գրուածոցը հետ կրնայ հաւասարել . պարսկները շատ կը յարգեն այս գիրքը՝ նախնի պատերազմները գեղեցիկ ու սքանչելի կերպով նկարագրելուն համար : Վերջապէս այս գիրքը մեծ պատիւ ունի ու յարգի է Պարսից մէջ ինչպէս Հոմերոսի Երեւելի քերթողին վրայ հետեւեալ հետաքրքրական պատմութիւնը կը զննէր հոս մեր ուսումնասէր յարգի ընթերցողաց տեղեկութեան համար :

Իզմիր քաղաքին մէջ Սուլէյմի Սահմուտ շնորհաւորութիւն երեւելի աշխարհակալը՝ 997 թուականին 'ժամանակները սկսեր էր ստարածել իր տերութիւնը : Լիւթրոնիք քաղաքէն մեծահամբաւ ու երեւելի ըլլալով՝ գրականութեան պաշտպան էր և ինքն ալ գիտուն . ըստորում իր երկիրը բոլոր գիտնականաց ու քերթողաց ապաստանարան մը եղած էր . որոնք զանազան հեռաւոր տեղերէ կուգային ու հոն կը բնակէին : Սուլէյմի Սահմուտ միտքը գրուած որ Պարսկաստանի նախնի աշխարհակալներէն մինչև իր ժամանակը եղած ինքնակալ թագաւորաց պատմութիւնը տաղաչափէն . ուստի նախ իւրաքանչիւր քերթողաց կարողութիւնը ու այս բանին մէջ յաջողութիւն ունեցողը փորձելու համար քանի մը վի-

(1) Զոյնք այս բանէն առաջ են իրենց բարաստութեամբ , զորոնք Արաբացիք Ֆիւրսիզ կըսեն , ու Պարսկէք Արաբացուց մեծ աւելիւ Ֆիւրսիզ կըսեն , ուսկից ետք է այս անոնք ու կը շանակէ Դրսիս :

մանալէն ետքը, մահկանացուաց յետին տխմա-
րը եղած կըլլանք, թէ որ առանց երաշխաւորու-
թեան հաշտութիւն մը ստորագրենք, որ մեր
թշնամույն թոյլտուութիւն տայ բարեպաւտեհ
ժամանակի սպասելու որ տէրութեանց մէջ երկ
պառակութիւն մը ծագելու ըլլայ նէ՝ անատենը
իր նպատակը գործի դնէ: (Օտարահարութիւն:)

«Լրդ» իր գաղափարացը կատարումը, զորոնք
կըձանաչեմք, Լեւոնայի ազատութեանը աղե-
տակի պիտի ըլլայ. վասն այսորիկ կրննդ ընդ որ
այսպիսի դէպքերուն դէմ կենաց և զանոնք ար-
գիւնէր համար ամէն միջոցները բանեցնենք:
Լս այնպէս կըկարծեմ որ անգղիացւոց սրտերը,
իրենց քաջութիւնը հնարագիտութիւնը և զօ-
րութիւնը, մեր դաշնակցացը ունեցածներուն հետ
միանալով և Լեւոնայի համակրութիւններէն ոյժ
առնելով՝ և ոչ միայն Լեւոնայի՝ այլ բովանդակ
մարդկային ազգի կարող պիտի ըլլանք հասնելու
ան մեծ վախճանին՝ որուն համար բոլոր ջանքով
կաշխատինք, և կաղաչեմ զՆստուած որ մեր աս
աղնիւ նպատակին հասնելու համար Լորին
Վեհափառութեանը զօրաց յաղթութիւն պար-
գեւէ:» (Լրդի Գաղափարութիւն:)

— Երտերուն խորհրդարանին յունիս 19 նիս-
տին մէջ հետեւեալ դէպքը պատահեցաւ. լորտ
Լինտր Բոտ կառավարութեան և խորհրդարանին
ուշադրութեանը յանձնեց Լրեւելեան խնդրոյն
վերաբերեալ յիշատակագրութեանը վերջօք
խորհիլ, որ Վեհափառութեանը Գաղափար
ներկայացուցին Գերմանիոյ տէրութեանց գլխա-
ւոր ժողովոյն իրենց փոխանորդներուն միջոցաւ:
Լորտ Լինտր Բոտ, և լորտ Վեհրընտըն յառաջ
բերին իրենց կարծիքը թէ պէտք է որ Ռուսիան
հաստատ և նիւթական երաշխաւորութիւններ
տայ, միւսանգամ առիթ չըլլալու պատերազմա-
կան գրգռութեանց, որոնք այժմեան Լրեւել-
եան դժուար կացութիւնը պատճառեցին:

Լորտ Տերալին ջանաց հաստատել թէ պէտք է
բռնադատել զՌուսիան որ թուրքաւորտանի և
չընալայ ազգաց միաս տալով տիրած երկիրները
ետ տայ: Լորտ Լյեքտինը, Ռուսիոյ ընթաց-
քը արգարացնելու աշխատեցաւ և հաշտութե
օգուտը պաշտպանելու ուզեց:

Լորտ Լյեքտինին ըրած ատենախօսութիւնը
Լրդ օրագիրը խստութեամբ պարտաւեց: Լրդ
նուական լորտը ամսոյ 24ին շատ հաճոյական
բացատրութիւններ տուաւ իր ատենաբանու-
թեանը: Ս. Լյայր 23ին՝ հասարակաց խորհրդա-
րանին իր միտքը յայտնեց, իբր թէ 29ին որո-
շեւ առաջարկութիւն մը պիտի ընէ խորհրդա-
րանին հետեւեալ կերպիւ:

«Խորհրդարանին միաբը դիտելով, տէրութեան
առաջին պաշտօնեային ուրիշ ժողովի մը մէջ ը-
րած խօսակցութեան եղանակին նայելով՝ պա-
տերազմին նպատակին և վախճանին վրայօք մեծ
կասկածներ պատճառեց հասարակութե մտացը

պատանական երգերու նիւթեր հնարեց ու եօթը
երեւելի բանաստեղծներու տուաւ որ տարաշա-
փեն: Ռուսիի բանաստեղծը որուն յանձնուած
էր վկայաստեղծութիւն Ռուսիայի ու Շահարափի պատ-
մութիւնը այնչափ յաջողութեամբ ու գեղեց-
կապէս նկարագրեց՝ որ Սուլթան Սահմուտի
խիստ հաճելի ըլլալով արժան համարեցաւ բոլոր
գործը անոր յանձնելու: Վիւրտիւղի նոյն ժա-
մանակը իր հայրենիքը Սէշէտ կընակէր, և
երեւելի բանաստեղծութեան մը պարագելով՝
Սուլթանին հրամանը լսելուն՝ իսկոյն՝ նախնի
ժամանակաց պատերազմներու պատմութիւննե-
րէն յօդուած մը հանելով շատ աշխատեցաւ
անոր վրայ՝ ու ընտիր տաղաչափութիւն մը շինեց
որնոր այն ատենէն մինչև հիմա մեծ պատիւ
ունի իր Շահնամէ ըսուած գրքին մէջ: Ս. Լյայ
բանաստեղծութիւնը այնչափ համբաւ ունեցաւ
որ մինչև Սուլթան Սահմուտի ականջը հասնե-
լով կանչել տուաւ զանիկա իր պալատը: Վիւր-
տիւղի հոն ալ պատերազմի նկարագրութիւն մը
ընելով Սուլթան Սահմուտի նուիրեց. որ այն
չափ սքանչալաւ այս քերթուածոյն վրայ մինչև
բոլոր իր առաջարկած գործը անոր յանձնեց. ու
հրաման ըրաւ եպարգոսին որ երբ շինէ լմացու-
նէ ամէն մէկ տողին մէջմէկ ոսկի տայ: Վիտնալ
պէտք է նաև որ Ռուսիի վեհանձնաբար ճանչ-

մէջ, պատուաւոր և տեղեկան հաշտութեան
մը յոյսերը ունեցուց»:

Ս. Լյայրին այս առաջարկութիւնը, որ կը
կարգանք Լեւոնայի Գաղափարութեան 26 թուոյն
մէջ, Լեւոնայի հասարակութեան մտադրութիւն
գրաւած է: Ս. Լյայրի Լեւոնայի օրագիրը կը
կարծէ թէ, այս առաջարկութիւնը հասարակաց
խորհրդարանը պիտի ընդունի, և հետեւաբար
լորտ Լյեքտինը կըպարտաւորի իր հրաժարա-
կանը տալու:

Լեւոնայի լորտ Ն. Ռասելը նոր դահլիճի մը
գլուխ կըլլայ, և լորտ Բեքտընը պատերազ-
մի պաշտօնեայ, ինչպէս կըհաստատէ նոյն թեր-
թը: Ս. Լյայ կարգադրութիւնը յայտնապէս անգ-
ղիական քաղաքականութեան պատերազմական
գաղափարացը յարմար կուգայ:

Հաւաստի լորտ Վեհրընտընի բուն խօսքերը:

«Պաշտօնագիրը, որուն վրայօք կըխօսինք, բո-
լորովին Գերմանիոյ շահօց վերաբերեալ է,
բայց ամենեւին չտկարացնենք Լեւոնայի և Պը-
րուսիոյ ըրած պարտաւորական դաշնագրութի-
ւնը Լեւոնայի և Վաղրիոյ հետ, այլ ընդհակա-
ռակն կըզօրացնեն:

«Լրդէն երեք ամիս է որ այս ժողովոյն մէջ
ըսի, թէ Լեւոնայի այս պատերազմին մէջ չի
կրնար չէ գլը մնալ՝ և ըսածիս պէս եղաւ: Ստոյգ
է որ քանի մը գերմանական տէրութիւնք մեծ
սոսկումով մը Ռուսիոյ երեւակայական ամենա-
կարողութեան կրնային. բայց Լեւոնայի բնաւ
այս ամօթալից երկեւղին մասնակից չըլլար:

«Մնայ սկիզբները Լեւոնայի ծանուցագիր մը
խրկեց Ռուսիոյ, պահանջելով որ Գանուբեան
իշխանութեանց երկիրները սլարպէ. նաև Լեւ-
ոնայի և Վաղրիոյ միաբանութեամբ Լորտագոյն
Լրան հետ դաշնագրութիւն մը հաստատեց,
որով աւստրիական զօրքերը Գանուբեան եր-
կիրները այնքան երկար ժամանակ կրնալու են
կենալ, որքան որ հարկաւոր է: Սխալեամայն
եթէ հարկը պահանջէ, պարտաւորեալ է Վա-
րատաղին սպասամբութիւնը զսպելու, և Յու-
նաց ապստամբութեան դէմ՝ պատերազմելով
օգնելու համար զօրք խրկելու:

«Լեւոնայ ամսոյ վերջերը, կամ հետեւեալ
ամսոյ սկիզբները 300,000 զօրք ուղիք վրայ պիտի
ունենայ. ուստի այսպիսի պարագաներու մէջ
մարդ կրնայ հաւատալ և հաւաստի ըլլալ իր
խոստմանը վրայ, որպէս թէ իւր և մեր նպա-
տակը մի և նոյն է:

«Նոս չեմ համարձակիր ըսելու թէ, ինչ հի-
մանց վրայ պէտք է հաշտութիւնը վերջացնել

«Բայց նիգակակից տէրութիւնք գիտեն որ,
Ռուսիոյ տէրութիւնը և քաղաքականութիւնը
վտանգ մըն է Լեւոնայի հանգստութեանը, և
արգելք մը՝ հաշտութեան և քաղաքակրթութե
յառաջագիմութեանը: Լեւոնայի նպատակը այս

ցաւ իր ախոյեանին իրմէ գերազանց ըլլալը, և
առանց տրտնջելու ձեռք քաշեց այս գործէն
ըսելով թէ այս բանը միայն անոր յատկացեալ
է: Եւստի ըստ հրամանի իւր թագաւորին
գործը քանի որ առաջ կընթաք՝ Վիւրտիւղի
կառավարիկը որ ոսկիները ընդունի. բայց Վիւր-
տիւղի միտքը դրած էր որ բովանդակ գործը լը-
մնցնէ լէն և տքը առնու, յուսալով որ այս մեծ
գումարով կրնայ գլուխ հանել իր միտքը դրած
այն գործը, որնոր իր հայրենեացը օգտին կըվե-
րաբերէ: Բայց կըրեայ թէ Վիւրտիւղի այնչափ
աշխատութիւն չունէր ինչպէս որ արեւելքի մէջ
առհասարակ կունենան մարդիկ: Հպարտ ու
բանասիրակ եպարգոսը նախանձելով ասոր վրայ
ջանաց որ արատաւորէ անոր անունը ու փտա-
համբաւ ընելով թագաւորին աչքէն ձգէ զա-
նիկա: Ռուսիի իր գրողաճէներուն քանի մը յօդ-
ուածները պատճառ բռնելով իբր թէ անոնք
ճշմարտութեան դէմ եղած ըլլան, իբրև հերձ-
ուածող ամբարշտ և հետեւաբար լըի հետեւող
կըհամարէր զանիկա: Չարամիտ եպարգոսը պա-
լատին մէջ վճռողական կերպով կրնար ուզածը
ընելու այլ դուրսը ամենեւին վնաս մը չէր կրնար
ընել անոր: Ինչու որ Վիւրտիւղի շատ պատիւ
ունէր ամենուն առջև ու ամենուն սիրելի էր:
Վիւրտիւղի 30 տարի աշխատեցաւ ու 120,000

տէրութիւնը անպիտանացնել է, և այս քա-
ղաքականութեան դէմ կենալ. ուստի քաջգի-
տեմ թէ այս նպատակին հասնելու միջոցները
այս օրուանօրս պիտի շատ են. և զարմանալի
յաջողակ առիթ մըն է այս, որ ասանկ բարե-
պաւտեհ ժամանակ ուրիշ անգամ ձեռք ձգել
յուսալու չէ:

«Հարկ չէ որ բոլոր Լեւոնայի շփոթները ունչ
արդիւնքներ ստանալու համար. աս բանին նի-
ղակակից տէրութիւնք համաձայն են, և թէ որ
հիմնական անկարգութիւնները միայն նուա-
ձելով գոհ ըլլալու ըլլանք, վտանգը բոլորովին
երկարացնել է»:

— Լեւոնայի վեհափառ թագուհին Պուքէնկամի
պալատը մեծ կաքաւու հանդէս մը տուաւ յու-
նիս 30ին ըստ նոր տումարի, ուր 2000 հոգիէն
աւելի հրաւիրեալք կային. պալատին սրահները
շատ պայծառութեամբ լրահաւորուած և ծա-
ղիկներով զարդարուած էր. հրաւիրելոց ցան-
կին գլուխը՝ Վաղրիացւոց դեսպանն ու դեսպա-
նուհի Վաղրի դեսպուհին նշանակուած էին:

Լեւոնայի հանդէս վաս Գաղափարի մէջ
Լեւոնայի և Վաղրիոյ:

Լեւոնայի ժողովը ազգային հանդէսին՝ որ
առաջարկուեցաւ Լեւոնայի և Վաղրիոյ մէջ եղած
միութիւնը տօնախմբելու, գումարեցաւ ի Ռու-
տոն ի Սէշէտ. շուտ, որպէսզի խորհրդակցին
անոնց հետ՝ որոնք որ յանձնուած էր վեհափառ
թագուհւոյն պաշտօնատարներուն և Լեւոնայի
տրհետաւորաց ընկերութեանցը հետ խօսելու:

Լեւոնայի քաղաքապետ լորտը նախագահ նըս-
տած յիշեալ ժողովոյն, բացատրեց որ այս հան-
դէսին նպատակը՝ Վաղրիացւոց երեք տարի ա-
ռաջ՝ Լեւոնայի փոխանորդաց Փարիզի մէջ
պատուաւոր ընդունելութեանը շնորհակալ ըլ-
լալու ապացոյց մըն է: Բայց այս շնորհակա-
լութիւնը միայն Վաղրիոյ համար պիտի չըլլայ.
ինչու որ այսօրուան օրս կրնամք պարծանօք ը-
սել, որ այս բարեկամական զգացմունքները ոչ
միայն Վաղրիացւոց հետ՝ այլ նաև Լեւոնայի
և աշխարհիս շատ ազգերուն հետ ունիմք: . . .

Լեւոնայի ժողովոյն մէջ քաղաքապետ լորտը գոն
ձապետ կարգեցաւ, և ստորագրութե գումարը
ի նպաստ տօնախմբութե 1500 լիւայի հասաւ:

Լրդ օրագիրը կըսէ թէ յիշեալ հանդէսին
ուրախութեանց մէջ հացկերպութ մը պիտի ըլլայ
ի կէտհալ, հասարակաց հանդէս մը՝ Վաղրի
պալատը և ինչոք մը թիւյր գետին վրայ:

Վաղրիայի պաշտօնական շփոթութիւնը, որուն
համար քանի մը ժամանակէ ի վեր կըխօսէին,
իր վերջի ծայրը հասաւ. մօսիւ տը Լեւոնայի
դահլիճէն ետ քաջուեցաւ, որուն տեղը օրէնս
դրաց ժողովոյն նախագահ մօսիւ Վեյլոն անցաւ:

տող վկայաստեղծութիւն յօրինեց. Լրդ որ լմացուց
այս գործը, Սուլթանը անոր արժողութիւնը
ճանչնալով և ուրախանալով որ այս գրքին պատ-
ճառաւ ինքն ալ պատիւ ու համբաւ ստանալու
է հրամայեց, կըսեն, որ փիղերով բեռնաւորած
ոսկի խրկուի Վիւրտիւղի: Բայց այս ամենա-
մեծ գումարը՝ զորնոր միմիայն Հնդկաստանի
աշխարհակալը կրնար հատուցանելու, հասաւ
Վիւրտիւղի ձեռքը, ինչու որ եպարգոսը իրեն
տրուած հրամանին բոլորովին հակառակն ըրաւ,
ոսկիին տեղարձաթ խրկելով անոր: Վիւրտիւղի
բաղնիքի մէջ էր երբոր այս պարգևը եկաւ
իրեն. բայց որ ատեն քուրճերը բանալով տե-
սաւ որ արծաթ խրկուած է, շատ բարկացաւ և
իր տհաճութիւնը ցուցունելու համար իսկոյն
բոլոր գումարը երեք անձանց բաժնեց. բաղնե-
պանին օջառակ ծախողը մը ու այս պարգևը բե-
րողին, ըսելով՝ Թող Սուլթանը իմանայ որ ար-
ծաթով փոխարէն ընդունելու համար չաշխա-
տեցայ 30 տարի այս գործին վրայ:

Թագաւորը երբոր լսեց այս բանը սաստիկ
բարկացաւ եպարգոսին, բայց անիկա այնչափ
համարմունք ու պատիւ ունէր՝ որ սուտումուտ
խօսքերով յանցաւոր ու ատելի կացոյց զբեր-
թողը թագաւորին առջին. որպէս թէ թշնա-
մանք էր զթագաւորը: Սուլթան Սահմուտ

Նախորդ ներքին գործոց պաշտօնակալին Նաբոլեոն կայսեր գրած գիրը, պաշտօնական օրագիրը կը հրատարակէ, որպէս թէ մօտիւ տը Բերսինին դահլիճէն քաշուիլը իր առողջութեանը վիճակին պատճառաւ է. յիշեալ նամակին մէջ Նաբոլեոն Գ բարեարտութեամբ շնորհակալ կը լայ մօտիւ տը Բերսինինին քսան տարիէն ի վեր իրեն ըրած հաւատարիմ ծառայութիւններէն, և շատ կը ցաւի, կըսէ, առանց գործոց պաշտօնէն լքելու չընդունեալուն. որուն առաջարկուեցաւ, որ քաղաքական գործոց մէջ իր իմաստուն գործակցութիւնը պակաս չըլլայ:

Կայսրը կը յարէ նաեւ, թէ հաւաստի է ինքը մօտիւ տը Բերսինինին առ յայտնի ևս իրեն ընելու բաղմամբ ծառայութիւններուն. վերջապէս կայսրը իբրեւ ապացոյց սիրոյ, մօտիւ տը Բերսինինին պատուոյ ի գէտնի մեծ պաշտօնատարի խաչ շնորհեց:

Վերամանական օրագիրները Վէնայի և Փարիզի քանի մը հաշտութեան յոյս տուող նամակները կը հրատարակեն, որոնց ապացոյց՝ Սիլվիոսի պաշարման վերնալը, և Ռուսաց բանակին ետ քաշուիլը, ինչպէս թէ Նիկողայոս կայսեր հրամանաւ եղած ըլլայ: Այլ կը յարեն թէ, լատերիոյ վաղեմի առաջին պաշտօնակալ և քաջ քաղաքագետ ծերունազարդ Սէթերնիք իշխանը հրաւիրեց են որպէսզի հաշտութեան դադար մը նկարագրէ:

Աթորմէն յունիսի 16ին Սիլվիոսի Գրանտ օրագրին կը գրեն թէ՝ ծովապետ Ռիւմբիլիին խորտակած նաւերուն թիւը ասոնք են, 11 նաւ Պրահեսդատ, և 10 Իւլէպօրի. ամենէն մաս նաւոր տուն մը չայրեց այս երկու քաղքին մէջ և ոչ մարդ մըն ալ սպաննեց: Իւլէպօրիէն ծովապետը Լեօթար և Վալըրուֆ ֆաէկաթ շոգե-նաւերով Վեմի գտնուած նաւական պաշարներ և քանի մը մակոյկները այրելու գնաց, ուսկից 8ին յիշեալ նաւերով թորնէյին առջևը հասաւ. բայց առանց գործողութիւն մը ընելու այս քաղաքին դէմ:

Պալէիկ ծովուն մէջ, ծովապետ Շարլ Նէբիէին նաւատորմիդ գաղղիական նաւատորմիդին հետ միացեալ և ծովապետ Ռիւմբիլիին թեթեւ նաւախմբին հետ ի միասին յունիսի 21ին Վերուդատի առջևը պիտի գտնուէր. առանց համբելու ֆաէկաթները, թեթեւ նաւերը, և շոգե-նաւերը, նաւատորմիդը 33 կրկնայարկ մեծ պետուակաւոր և առագաստաւոր նաւերէ բաղկացեալէ, եղանակը նպաստաւոր է մեծ պատերազմական գործառնութիւն մը ընելու: Արեւադարձի ժամանակ այս կողմերը գիշեր չըլլար, և օդը այնքան պայծառ և գեղեցիկ է որ՝ կրկնա-յարկ մեծ նաւու մը մէջէն պաշտօնատար մը կը գրէ թէ կէս գիշերին ծովապետին դրոշակներով ըրած նշանները բոլոր նաւատորմիդին կը տեսնուէր, և գիւրութեամբ փոխադարձ դրոշակի նշաններով կը պատասխանէին:

սաստիկ բարկանալով Ֆիւրտիւզիին առանց բանը քննելու հրամայեց որ հետեւեալ օրը մեռնի, փիղէ մը ոտնակոխ ըլլալով: Վաղորդ բանաստեղծը այս անհաւատարի վիճիւր լսելով մեծ տրտմութեամբ արտորաց եկաւ թագաւորին քովը ու ի գովութիւն իւր տէրութեան փառացը ու իր սրտին վեհանքութեանը վիպասա-նական երգ մը յօրինելով նուիրեց անոր, աղա-չելով որ խնայէ իր կենացը. անտեսն զիջաւ թագաւորը իր բարկութենէն և հրամայեց որ իր վիճիւր ի գործ չգրուի:

Այսու ամենայնիւ սաստիկ վերաւորեցաւ դժբաղդ բանաստեղծին սիրտը և իսկոյն տունը երթալով մեծ բարկութեամբ անոր դէմ՝ երգիծաւ բանութեան երգ մը (Նիճիլ րէսալէսի) շինեց որնոր մինչև հիմա կը գտնուի Պարսկաստանի մէջ ու շատ դառնալից խօսքերով գրուած է, բողոքեղով իրենց ցուցած անգթութեանը ու անիրաւութեանը դէմ, նաեւ վկայելով իր անմեղութեանը. ու իսկոյն քաղաքէն մեկնելով դէպ ի Պաղատ գնաց. ուրտեղ շալֆ իւլ-բատիր ֆէլահ հաճութեամբ ընդունեց զանիկա. ու Ֆիւրտիւզի հոն ալ 2000 տող երգ շինեց որ Շահնամէ ըսուած գրքին մէջ. որուն համար տէրութենէն զանազան ընծաներ առնելէն զատ

Պրուսայէն հետեւեալ ցաւալի նամակը կը սրիկէ մեղի մեր յարգոյ թղթակցը:

Պրուսա, 24 յունիսի 1854:

Յարգոյ սիրեցեալ,

Ցաւ մեծ է ինձ գրել թէ ամսոյ 20ին կիրա-կի օրը ժամը 10ին հրդեհի ձայն մը տարածուե-լով հայաքնակ թաղը, իսկոյն ամեն մարդ վաղեց օգնութեան. բայց աւանդ չիտեմ ինչո՞ւ կրակին առաջը չկրցաւ առնուիլ, զի ոչ հով կար, ոչ ջրոյ և ոչ ալ մարդու պակասութիւն. բոցը սկսաւ զայրանալ և Պրուսայի էն պատուական թաղը Սէլ Կալէ ըսուած ուր կը գտնուէին պատուական շէնքերը ձորոյն վրայ՝ մանաւանդ Վաւրուեան Սահակ աղային, Վարդայեան մահտեսի կարապետ աղային և եղբորը Յակոբ աղային, գեղեցիկ տունները, այլև Պարոնեան Սարգիս աղային այն չքեղ և պատուական տունը հրոյ ճարակ եղան: Թէպէտ կուտակալ բարձրապատի Նալի փաշան (Նիգղոյ և Սարտեհիոյ հիւպատոսները կրակին առաջը կտրելու շատ քանք ըրին և զամենայն հնարս հնարեցին, և փաշան հրամաններ կընէր բայց ի գուր, ոչ որ լսեց յայտագրեաց. նաեւ երանգուն շայ գործաւորաց որոնք կեանքերն ին ի վտանգ դրած կրակին հետ կը կուռէին, Սար-գիս աղային տանը առջև, արգելքներ եղեր է, և ձեռքերնէն սղոց և կացիններն բռնի առեր են այլազգեաց մէկ քանի գլխաւորները: Սոսկ ան գուր հետաքրքրութեամբ գոհ չըլլալով՝ քանի մը հակառակ հրամաններ ևս ըրեր են ի թշնա-մութիւն Սարգիս աղային, որուն տունը կրակ առնելով ամբողջ վարի թաղին հաղորդեցաւ հրդեհը. հարիւրէ աւելի տեղւոյս ոստիկանու-թեան հոգողութեամբ գնաւ և կացին պիտի ըլլար. շատ ակնատես մարդիկ 5-6էն աւելի չեն տեսեր ժամը գիշերուան հինգէն էր, և բոցը տակաւին կը յառաջէր, մինչև 80ի չափ մեծ կակ-կոյտեր (քէրէստէ) ի հուր մատնելով տաճկաց թաղին մօտեցաւ, և միայն ան տեսն քաղա-քացւոց քանքը երեւան եկաւ. և բոցը դարե-ցաւ, փսնդի այն անհոգ կեցած զուարճացող բաղմութիւնը կտրիճներ կտրեցան: . . .

Ինչպէս ջաւը և տագնապը, շատ կարասեաց կորուստը, ազգիս այս եղած վնասը վեր ի վե-րոյ հաշուելով՝ 8.000.000է աւելի կը կարծուի. հրկիզեալ տանց թիւը հոս գրուածը միայն մեծ կակներն են, մանրերն ալ հաշուելով անկէ ա-ւելի կը լըլլայ. բոթթէսթաններուն ժողովարանը և 1 գեղավաճառի խանութ մը ևս այրեցան:

Մետաքսի հունձքը սկսաւ քաղուիլ, ընդհան-րապէս խիստ առատ է, և սկսաւ ծախուիլ, առաջին տեսակ Տէմիրտէի խողակին վրէն 20-21 դէշէ օխան. Պրուսայի առաջին տեսակը 18-19. երկրորդը 15-16. բուն մետաքսը քիչ օրէն կը լըլլէ. Կալէ ըսուածէն քիչ մը բան եկաւ ծա-խուեցաւ 160 դէշի օխան. Վէֆէ որ է երկուոր-եակ խողակներուն մետաքսը 130 դէշ ծախուե-ցաւ. այս գիները գեւ հաստատ չհամարուի-ր, փսնդի շատ վաճառական և գործարարի տէրերը չսկսան գին մը առաջարկել. ըստորում՝ Վերուպայի մետաքսի առեւտրոյ գէշ վիճակը, և այս տարի հոն ալ մետաքսի հունձին առատութեան լուրը և մէկ կողմէն ստակի դժուարութիւնները և մանաւանդ տարւոյս քաղաքական դիպուածքին

40000 դահկան ալ մէկտեղ առաւ: Սուլթան Սահմուտ տեսնելով որ եպարգոսին պատճա-ռաւ կորսնցուց իր փառքը ու պարծանքը, շատ բարկացաւ անոր դէմ ու վռնտեց զինքը պո-լատէն և ուզելով որ փոխարէն մը հատուցանէ Ֆիւրտիւզիին վաթսուն հազար զուռուշ խրկեց անոր ի Պաղատ. բայց դժբաղդութեամբ այս պարգեւը ժամանակին չհասաւ, ինչու որ Ֆիւրտիւզի իր հայրենիքը երթալով կընքեր էր իր կեանքը:

Թարգմանեաց ի յունիսի

Պրիգոր Էլէնիկ Ս. Յալիֆաան

Վաղեմի աշա. Սէս. վարժարանին:

Վաղղոյ դիտութեանց ձեւարանը այս օրերս տեղեկագիր մը հրատարակած է, որուն մէջ հե-տեւեալ տեղեկութիւնները կը կարգաւք, Տօք-թէօն Շառէյու անուն բժշիկ մը հնարած մէկ նոր պատեղազմական գէնքին վրայ:

Տօքթէօն Շառէյուին հնարած նոր գէնքը նիզակ (մըղրագ) մըն է վրան փահանով մը. որ հրացանի գնդակները չեն կրնար ծակել անցնիլ և մարդուն մինչև կէս մէջը դէմքը և ուսերը կը պահպանէ: Այս փահանով մարդ ինքընիքը պատասպարէն էտեւ, կրնայ թշնամոյն մօտե-

առեւտրականութեան վրայ մեծ ձախողութիւն-ներ ազդել կրնայ, ասոնք նկատելով վաճա-ռականը առայժմ չհամարձակիր և այս գինեքը բարձր կընեան իրեն, գործարաններուն մէջէն ալ միայն տէրութեան համար սկսան առնել:

Արմտեաց հունձքը ընդհանրապէս աղէկ է. կըսուի թէ Նիսի կողմը տեղ տեղ մարախները փնտրէ են, ցորենին քիւլէն 32-38 զուռուշէ. Նաշտիւնոր Սէմիշ առաջակապետը նոր յար-ձակում մը ևս ըրեր է, Նիկիշէիքէն Սէօիւտի ճամբայէն անցնող Սիւրիշիտարցի շայց (պօշ-ճաճի) կարաւանին վրայ, և 100.000էն աւելի արժէիւք սպրանք գողցեր է:

Երբունի հրամանաւ տեղւոյս զինուորագրու-թիւնը, որ անցեալ տարի տեղի չունեցեր էր, այս տարի կը տնօրինուի և 150 պատանի քաղա-քէս վիճակաւ պիտի առնուին:

Ողջունիւր յարգանաց մնամ Վշնուութեան շերտմ

Ն. Օ. . . .

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 28 ՅՈՒՆԻՍԻ

Բարեբաղդ կը համարմը զմեզ ծանուցանելու թէ բարձրապատիւ Ռէշու փաշան իր կատարեալ առողջութիւնն ու հանգստութիւնը ստանալով, իր բարձրաստիճան պաշտօնը վերստին ձեռք առաւ: Հետեւեալ վեմամիայլ Շէքիպ փաշան որ առժամանակեայ արտաքին գործոց պաշտօնը կը վարէր, նորէն արդարութեան բարձրագոյն ատեանին նախագահութեան պաշտօնը ձեռք առաւ, և վեմամիայլ Վեամիլ փաշան որ փո-խանորդաբար այս պաշտօնը կը վարէր, նորէն արդարութեան ատեանին անդամ եղաւ:

Վայսերական հրամանաւ, արդարութեան բարձրագոյն ատեանին անդամ Շէքիպ պէյը մեծ եպարգոսին խորհրդական անուանեցաւ. Սահմուտ պէյին ձեռքը, որ արտաքին գործոց պաշտօնէին խորհրդական անուանեցաւ:

Վարձեալ խայրուլահ էֆէնտին, որ արդա-րութեան բարձրագոյն ատեանին անդամ էր, առաջին և երկրորդ կարգի դպրոցաց տեսուչ անուանեցաւ փոխանակ Վեմալ էֆէնտինին, որ ամիս մը կայ դեսպան խրուեցաւ ի Վերին:

Վարձապատիւ արքայաղուն Վեմարիճի դուքսը անցեալ կիրակի Վառնայէն Ռէիլիպ-լըն շոգեշարժ ֆաէկաթով հասաւ ի թէրափիա, և լորտ Սթէթֆորտ Սէտքիլիին հետ Վաստիւր դեսպանին գնաց. ուր երկու հարձեալ Վառնա գնաց. արքայաղուն դուքսը դարձեալ Վառնա գնաց:

Վաստերազմական պաշտօնեայ վեմամիայլ Ռիդա փաշան և սպարապետ Վոմէր փաշան Վաղ-ղիպ կառավարութեանէն պատուոյ լեգէոնի մեծ ժապաւէնը ստացան:

Վեմամիայլ և քաջատոհմիկ Յովսէփ Է-լէպին Եռուստէֆեանց, Օրթագիւղի Վէրքանու-լեան թանգարանին 1000 զուռուշ նուէր շնորհեց, որուն գործակալութեան պաշտօնը՝ ազգային օ-րագրաց գործակալ պատուելի Վեմիս Պեռ-պերանը յանձնառու եղեր է:

նալ և 8-10 մէթրո մօտէն վրան կրակ ընել. նի-զակը հրացանի արագութեամբ կը բողբոքէ ու 10-12 մէթրո տարածութեամբ բոց կարճակէ. անանկ բոց մը, որ հանգիպած ամեն մարմինն-րուն կը փակէ ու շուտ մը կայրէ, և այնչափ սաստիկ է, որ ետեւի կարգին մէջ գտնուած մարդիկն ալ առաջին կարգին մէջ գտնուածն-րուն պէս՝ կըրափէ: Այս առաջին զորութիւնէն զատ՝ նիզակը շարունակ բոց կը ժայթքէ մեծա-ձայն շառաւղամբ մը: Թէ որ նիզակը բողբոքե-լուն պէս՝ մարդ թշնամոյն վրայ վաղէ ու այն շարունակ բոցովը զանկիա զարնէ, դիւ-րին է հաւատալ, որ ամենէն մարդկային զը-րութիւն մը կարող չէ առ զարհուրելի հարուա-ծին դիմանալու:

Հեղինակը աս գէնքին չդիմացուելու զօրու-թիւնը միջոց մը կը համարի. քիչ ժամանակէն սու-տերաղմը աշխարհի վրայէն վերցընելու, ըստիք փնտրի չափազանցութիւն մտածելով. ըստորում՝ երբոր երկու հակառակորդ բանակներ, տ-ընջման գործիքը ձեռքերնին ունենալով մէկմէ-կու հետ կուռնին, երկու կողմէն ալ անանկ կը-րուստներ կը կրեն, որ քիչ ժամանակէն ալ մարդ չգտնուիլ պատերազմի գացող մեռնէ. չաղա-տեղիք գիտնալով:

ՄԱՍԻՍ

Այս առթիւ պարտ անձին կը համարուի, թէ յիշեալ գործակալին և թէ անոր տեսուչ աղա Ներսէս բարեկամ աշխատանքը շնորհակալ ըլլալ և յորդորել զի շարունակեն իրենց աշխատանքը, այսպիսի ազգագուտ հաստատութեան մը յառաջդիմութիւնը և նշուշտ ստորագրեալ բաժանորդաց կամակար նուէրէն կախեալ են ըստ մեծի մասին ազգային այսպիսի ազգագուտ հաստատութիւնները:

— Մազըմպէյը պատերազմական պաշտօնեային խորհրդական անուանեցաւ:

— Լրդարութեան բարձրագոյն ատենին անդամ Սուբիթար պէյը, կայսերական բանակաց ծախուց տեսուչ անուանեցաւ:

— Պատերազմի պաշտօնեային խորհրդական Նաֆի էֆենտին, արդարութեան բարձրագոյն ատենին անդամ անուանեցաւ:

— Բաջ զօրապետ Սուստաֆա փաշան որ առայժմ ի իր ստանդնուպօլիս կը գտնուի, Բալթիկ թիւան աստիճանին բարձրացաւ և Սթրանբուլի պատերազմական կառավարիչ կարգեցաւ:

— Պաշտօնի զօրաց հրամանատար Սէլիմ փաշան ի իր ստանդնուպօլիս եկաւ:

— Փրանքֆորդի օրագիրը, կըսէ՝ թէ մարաշախ Բաքըվիլը Լաշէն Օտէսա երթալու է:

— Լնցած հինգշաբթի նիդակակից տէրութեան նաւերէն վերջի օրերս բռնուած 12 նաւ Սեօլիէն եկան նաւարանը մտան:

— Վառնայէն կրգրեն՝ թէ Լոմէր փաշան քանի մը օրէն ի վեր հոն է եղեր, նիդակակից տէրութեանց սպարապետաց հետ խորհելու համար, և այս օրերս Շուսի վերադարձեր է:

— Կըսուի թէ՝ Ռուսիան յիշեալ սպարապետներէն երկամեայ զինադադարու մէջ խնդրեր է:

— Ռուսները Սիւլիսթիոյ պաշարու մէջ յաղթութեամբ ետ քաշուած գագած ժամանակին, կը շարունակեն զօրաց ձեռքը 210 գերի և 50 թընդանօթ թողուցին: Երկու 4րդ արգէն իր ստանդնուպօլիս բերուեցաւ թալիֆ շաքեհաւով:

— Լաստիոյ կառավարութեան ծանուցագրոյն Ռուսիոյ կայսեր տուած պատասխանը, յունիս 26ին Վէննա հասեր է: Երբ Ռուսիան կը հաճի Օսմանեան երկիրները պարպելու ի նշան իւր Լաստիոյ վրայ ունեցած ակնածութեան համար:

— Ռուսները բոլորովին պարպեր են զՏարուած և զՎալարէն:

— Կարսի և Լրտահանի գունդ մը զօրաց հրամանատար Բերիմ փաշան, զօրապետ Մարտիքի զօրախմբէն գտնուած՝ գունդ մը Ռուսաց զօրաց հետ, Լաւրիք երթալու ծանօտանալով մը գլուխ իր սակաւաթիւ զօրքը սաստիկ կռուելով, և իր գիրքն ալ նպաստաւոր ըլլալով, ուր երկու օրէն ի վեր կեդրոնացած էր, յաղթեց Ռուսաց, բոլորովին փախցուց զանոնք, 400 գերի բռնեց և 6 թնդանօթին առաւ:

ՔԱՆԱՔԱՆ ԵՆԻՔ

Չիւրախ, 2 Յուլիս:

Բաղաբի Սուրբ Ստրուպեան վարժարանին տարեկան հարցաքննութիւնը սկսուեցաւ անցեալ հինգշաբթի, ի ներկայութեան ուսումնական յարգոյ անձանց: Երբ օրը Բրիտանիական Վարդապետութեան վրայ հարցաքննեցան բոլոր յառաջդէմ աշակերտները և հետեւեալ օրերը հայկաբանութեան, օտար լեզուաց և ուրիշ ուսմանց դասերու, բոլոր հասարակութիւնը մեծաւ շնորհակալութեամբ իւր գոհունակութիւնը յայտնեց վարժարանին յարգոյ կառավարաց Լիփարեան Սարգիս աղային և Լիփարեան Լաւրիք աղային, որ իրենց հոգաբարձութեանը յանձնուած ազգային հաստատութիւնը ի բարեկարգութեան և ի պայծառութեան պահելու ի փառս Մատուցուց և յօգուտ ազգիս սրտանց հոգ կրտախին:

Սրբոց Թարգմանչաց տօնախմբութիւնը՝ թէ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ մէջ և թէ վարժարանը մեծաւ հանդիսի կատարեցաւ երէկ վարժարանին յառաջդէմ աշակերտներէն ուսման գրաբար և աշխարհաբար ատենաբանութիւններ ըրին մեր անմահ բարերարաց Սուրբ Թարգմանչաց մեծամեծ երախտիքը գովութիւն յիշատակելով և իրենց ուսումնական և դասա-

կից եղբարքը մեր պատուական լեզուն սորվելու ջանիք յերախտագիտութիւն յորդորելով: Այս յարգաբար լեզուաւ ատենաբանութիւն ընողը վաղեմի և այժմեան բարերարաց վրայօք խօսելով՝ յատկապէս մեծազօր Օսմանեան կայսեր բարեգութ ինքնակալին մերոյ անգին կենաց երկարութեանը և իր յաղթական զինուց յառաջդիմութեանը համար բարեմաղթութիւններ ընելով ճառը վերջացուց:

— Վարիզէն հետեւեալ նամակները ստացանք, զորոնք յստարութեամբ կրփութեամբ հրատարակուի, յուրախութիւն ընդհանուր ազգիս և հայաստանեայց իսթուղիէ և Լաւրիքական ուղղափառ Ս. Եկեղեցւոյս:

Փարիզ, 14-28 յունիս 1834:

Լրտահանարդ տէր, Թեպէտ ոչ գրով ոչ ատենութեամբ գուցէ և ոչ յոռուան ծանօթ եմ ձեզ, այլ կը համարեմ ձեր և իմ հասարակաց բարեկամի ուրախ յարգանք, այս դրոյն գրութեամբ Ազգային լուր մը հաղորդել, որ քաջ կը հաւատամ թէ որչափ սիրելի է ձեզ հրատարակել:

Ծանօթ է ձեզ որ շատ ժամանակ ի վեր ազգիս բարեպաշտ մարդ կը յայտնուի Փարիզ նախ բուն հայալոսն եկեղեցական մը ունենալ, և երկրորդ՝ ազգային մատուց մը, որ առայժմ օւսման պատճառաւ ի Փարիզ հաստատուեալ ուսումնասէր և միանգամայն ազգային պատանեաց սիրոյք երամը ի կրփական ազգային ուղղի և անխառն պարտաւորութեանը զարկ կը մտնէ: Այս ազգային ուղղի փափաքը կրփական լրացող էր արժանապատիւ Զահագարեան կարապետ վարդապետի մէկ տարին ի վեր ի Փարիզ ներկայութեամբ, և քարձեալ նորին կրփական արժանապատիւ Վալարէն վարդապետի եկաւորութեամբ:

Իսկ երկրորդ այն ազգային փափաքն ալ հաստատիկ այս օրերս կատարեցաւ օսման ատենութեան առաջարկութեամբ և Գաղղիացւոց կառավարութեան հրամանաւ ազգային մատուց մը ունեցանք ի Փարիզ: Երէկ որ էր յունիս 13-25 և պատկերաւոր կրփական և տօն սրբոյ Ելմանի, այս յիշեալ մատուց մէջ յանձն սրբոյ Ելմանի Լատուսային պաշտօն կատարեց նորին յարգութիւն Զահագարեան կարապետ վարդապետ ի ներկայութեան ամենայն կրփական արդարեւ և յոռուութիւն ընդհանուր ազգիս:

Արդարեւ մեծ փառք Զայոց ազգիս: Մեծ փառք Կոստանդնուպօլսոյ սրբազան Պատրիարք Զօր, որոց խնամք այս ձեռնարկութեան կատարեցաւ: Մեծ փառք և նշան ճշմարիտ ազգայինութեան բարեկամ Զահագարեան Կարապետ վարդապետին և իր Կրփականին, որ այս դրոյն նախապատճառեալ կրփական Լատուսային նախախնամութեան:

Գարձեալ մեծ փառք և յիշատակ յախնելից ազգային այս ձեռնարկութեան ձեռնուած եղող բարերարաց, որ իմաստուն խորհրդով, ոչ առեւտրոգ օտար դիմելով միանմութեամբ միասնապէս օգուտ կրփական ազգիս, այլ իրենց ազգէն օգուտն ի յաղգի օգնող յաղգէն օգուտն փան ազգին խնդրելով կը յայտնեն բարերար լինել առ ազգէն: Այս բարի սկզբնաւորութիւնը իր յաջողութեամբ որ առաւել ազգագուտ փախաններ պիտի ունենայ ինչպէս հետեւեալ յայտարարութեան կը հասկնամք սր երէկ Փարիզէն Բրտն օրագրոյն մէջ կարգադրեց, և քաջաւանդ թարգմա նուիրելու հաւ կը ընենք:

Ողջ լը ի պարծանս ազգիս
Ո՛վ բարեպաշտաբար ազգիս, որոց մեծ

Յ. Ծ. Յարութիւն Անդրեան:

Արդայ հրատարակել Բրտն օրագրոյն,
Փարիզ, 12-24 յունիս 1834:

Ձեր օրագրոյն միջոցաւ կողմէ հրատարակու յայտնել իմ և կրփական խորին շնորհապարտութիւնը առ օսման ատեն կայսեր, որուն խնամքը ընդհանրապէս ամեն տեղ ստարածեալ է իւր յառաջդիմութեան հրատարակաց վրայ արտա հաստատութեամբ:

Օսմանեան կառավարութիւնը՝ առաջարկութեամբ իւր Վէրի փաշա գաւառին ի Փարիզ, գաղղիացի կառավարութեան հրամանաւ փան մը որ Փարիզ մէջ մատուց մը կրփական Գրիգոր Լաւուսարի եկեղեցին եղող Զայոց համար: Այս առաջնախնայ մատուց կը զարկն Գրիգորի փողոցին մէջ թիւ 20: Եւ որ պաշտօն պիտի մատուցանեմ այս օրերս:

Օր մը առաւել երջանկութիւն ունենալ կը յուսուի ամենայն փառսութեամբ: Եւ մեր բարեկամ կայսեր և գաղղիացի կառավարութեան բարեբարութեանց վրայ առաւել խօսիմ, երբ որ յաջող մ'այս հրատարակեմ Գաղղիային մէջ մէկ ազգային վարժարան մը կանդնել յանդարտ օգուտ Զայոց ազգիս ուսումնասիր պատանեկաց:

Ընդունել իմ յարգանքս:

Վ. Կ. Զահագարեան
Զայոց եկեղեցւոյ վարդապետ ի Փարիզ:

— Մեծապատիւ Կոստանդեան մահտեսի Գրիգոր աղան իր աղնուհի լծակցին հետ երէկ աւստրիոյ շաքեհաւով մեկնեցաւ Պոլիս երթալու:

— Կոստանդի Գաղղիական շաքեհաւը իր սգ վարժարանէն մէկ օր առաջ Իզմիր հասաւ 600 զօրքով: Երբ մէջ մարտնչոյցն սրտկան ծանր հիւանդներ ունենալով անմիջապէս Իզմիրի համար եղող ճամբորդները արգելանոցը հանելէն ետքը, առանց քաղաքին հետ հաղորդակցելու ճանապարհը շարունակեց ի իր ստանդնուպօլիս երթալու: Բաւանի չափ հիւանդ Սալթայի արգելանոցը հաներ է, և 7 մեռեալ ճամբան ծովը նետեր է: Գաղղիոյ մէջ տեղ տեղ մարտնչոյցը (թիւր) բաւական կոտորած կընէ:

— Լնցեալ հինգշաբթի Լաստիոյ ընդհանուր հիւսիսաօդային կանչուեցան՝ դեռ քաղաքս գտնուող բոլոր Ռուսի հայապատկերը, որոնց

բացայայտ կերպիւ ծանուցուեցաւ, թէ այսուհետեւ ամենին պաշտպանութիւն չպատան յիշեալ հիւսիսաօդային ծանուցանէ, այլ ինչ որ ունենան ուղղակի տեղական կառավարութեանը դիմեն:

— Սեօլիէն յունիս 17էն կրգրեն թէ, կէս գիշերուան ատեն մեծ հրդեհ մը պատահելով 5 ժամ տեւեր և շատ վնաս տուեր է:

— Ինքանի իմաստաւոր անուամբ ամատետր մը, ներկայ տարւոյս ապրիլ 17էն սկսաւ հրատարակուի ի իր ստանդնուպօլիս, քառաւան 16 երեսէ բաղկացեալ ընտիր ոճով և պիտուական նիւթերով, աշխատասիրութեամբ Լիփարեան ընկերութեան, որուն հրատարակիչն է ուսումնական Պ. Վ. Սոֆեալեանը և գործակալը Պ. Լաւրիք վարդապետը, որ ի Սոստաֆա փաշա խանն:

— Բաղաբի առեւտուրը հանդարտութեան մէջ է, միայն աֆիոնը կը ծախուի ի 120 զն չէքին:

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

Գիւղահաթ Թոմայի Հոլոնէ:

Այս անգին դեղը, որ բոլորովին բաղկացեալ է առողջարար խտրէն, ի պարտականութիւն իւր մէջ ոչ մտնել և ոչ ուրիշ մասնակար գոյացութիւն մը: Որչափ որ քաղցր է փափուկ և մատաղ մանկանց ու խիտ տկար կազմուածոց համար, նոյնչափ շուտ և հաստատուն է արմատախիլ ընելու զհիւանդութիւնները նաև ամենին խիտ ու ժեղ անձիւքներէ: Բայց յայտնական կատարելապէս անվնաս է ի մասին իւր ներգործութեանցը և հետեւութեանցը: Այս դեղը առեւտուրով, կը հետագոյն և միանգամայն կը փարատ ամեն տեսակ հիւանդութիւնները որ և իցէ աստիճանի հասած ըլլան և որչափ հին ժամանակէ հետեւ արմատացեալ ըլլան: Հաղարար մարդիկ բժշկեցան այս դեղը գործածելով, որոցմէ շատերը գերեզմանին դուռը հանելէն ետև, քիչ մը յարատուութեամբ վերստին ստացան իրենց առողջութիւնը, և կենդանական զօրութիւնն ձեռք բերին երբ որ ուրիշ ամեն դեղերէն յոյսերն կտրէին բոլորովին:

Ուստի սաստիկ ախտացեալները յուսահատութեան մէջ թող չլինան: Այլ արժանաւոր փորձ ընեն այս պատուական դեղին աղու ներգործութեանցը, և շուտով իրենց քաջաւանդութիւնը ստանալու բարեբաղդութիւնը պիտի ունենան:

Վը յորդորեմք զհիւանդները, որպէս զի որչափ կարելի է, փութապէս հոգ տանին գործածելու այս բժշկարար դեղը հետեւեալ խօսքութեանց համար: Եւ երբ,

- Լնդհատական վերք (ֆիւլը ինթերմիթանթ),
- Շնորհեցութիւն (սաթմ),
- Սարկոմա մորթոյ վրայ եղած բիծերու ախտ,
- Քրոնիական վերքեր: Մաղձ (զաֆրա),
- Թոքացանութիւն, կամ թոքային տկարութիւն,
- Նրսաւորման (սաթմ),
- Ջրգորութիւն (սրգա),
- Օտիկ (երանձըգ իլէթի): Խիթ (սաթմ),
- Կանանց ամսական օրինաց անկարգութիւնը,
- Ամեն տեսակ վերքեր: Ունացանութիւն (նիքիս),
- Գլխացանութիւն: Գլխացանախտութիւն,
- Բորբոքութիւն (էնթերալիտիս Գալլուկ (սարլէք)),
- Լեղի (զառա ծիլէր) հիւանդութիւնը,
- Երկամաճեւորութիւն (նէֆրիթ),
- Տեղափոխութիւն (մայաւր),
- Յօղացանութիւն (րիւմաթիւտ),
- Միզարգելութիւն: Խոյլ պարանոցի (սաթմ),
- Երկրորդական դեպք գաղղիական ախտի:
- Խիթ երկամանց և միզանոցի (կապիլէ),
- Սաստիկ ջրացանութիւն (սրգա),
- Ուռուցք (իւլմէօր): Վեղք (իւլմէօր),
- Ամեն տեսակ որդեր (սողունք),
- Արդիւնեան ախտը (Ֆրէնկ իլէթի),
- Թուլութիւն և նուազում ուժոյ, որ և իցէ պատճառներէ ծագած ըլլան:

Այս դեղահատերը կը վաճառեն ի Լոստոն միտր Թոմայ Հոլոնէյին գործատունը, որ է Սեօլիէն ըստած Թաղը թիւ 244: Իսկ օտար երկիրները գլխաւոր դեղավաճառաց ըլլալու գտնուի: Իզմիրի մէջ սինէօր Անձէլօ Ճիւտիլի դեղավաճառին խանութը կը ծախուի: Եւ ի Ֆուսկից Թաղը Սուլթանի ճապարկ ըստած փողոցը թիւ 30:

Այս դեղահատից տուփերը զանազան մեծութեամբ են, և կը վաճառեն 8—21 և 32 դուռուշի իւրաքանչիւրը, և ամեն մէկուն մէջ տպեալ ծանուցագիր մը կայ, որ յիշեալ դեղահատից գործածութեան վրայ ծանուցանում տեղեկութիւններ կուտայ, գաղղիաբէն, անգղիաբէն և յունարէն լեզուաւ:

Հրատարակիչ և տէր լաւագոյն,
Գիւղահաթ Գ. Սալթարեան:

Ի ՏԿԱՐԱՆԻ ԱՐԸԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՄԱՏԵԱՆ